

Saksbehandler: Siri Merete Alfheim

Kommunedirektør/rådmann: Vibeke Vikse Johnsen

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
031/22	Hovedutvalg helse og omsorg	23.11.2022

Årlig rapportering rusmiddelpolitisk handlingsplan

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. Hovedutvalg helse og omsorg tar rapport som viser status og utvikling av tiltakene i rusmiddelpolitisk handlingsplan til orientering.

Hovedutvalg helse og omsorg 23.11.2022:

Behandling:

Innstilling enstemmig vedtatt.

HHO- 031/22 Vedtak:

1. Hovedutvalg helse og omsorg tar rapport som viser status og utvikling av tiltakene i rusmiddelpolitisk handlingsplan til orientering.

Saksutredning

Bakgrunn for saken

Kommunestyret vedtok i sak 82/20 at hovedutvalg helse og omsorg årlig skal fremlegges en rapport med status og utvikling av tiltakene i rusmiddelpolitisk handlingsplan. Følgelig er det utarbeidet en rapport som vektlegger hvordan etatene i kommunen har fulgt opp tiltakene i planen. Tiltakene er utarbeidet for å løse utfordringer som er beskrevet i planen. Tiltakene er skrevet for et fireårig løp slik at det ikke er alle som er ferdigstilt i 2022. Noen av tiltakene påløper årlig, mens andre skjer engang.

I denne saksfremstillingen vil det gjøres kort rede for planarbeidet på rusfeltet og samfunnsmessige utfordringer. Den opprinnelige planen ligger vedlagt saken.

Planarbeid på rusfeltet

Utarbeidelsen av rusmiddelpolitiske handlingsplanen er forankret i alkoholloven. Alkohollovens formål er i størst mulig grad å begrense de samfunnsmessige og individuelle skader som

alkoholbruk kan innebære. Som ledd i dette sikter loven å begrense forbruk av alkoholholdige drikkevarer. Alkoholloven setter rammene for hvordan alkoholpolitikken skal forvaltes. Innenfor disse rammene er kommunene tillagt ansvar og frihet til å utforme sin egen lokale alkoholpolitikk.

Det rusmiddelpolitiske planarbeidet i Karmøy kommune skal være helhetlig. Planarbeidet skal dekke det rusfaglige feltet; fra generelt forebyggende fokus via skjenke- og bevillingspolitikk til tiltak rettet mot etablert rusmiddelbruk. I Karmøy kommune er planarbeidet «tredelt»;

1. Plan for psykisk helse og rusarbeid 2018-2024, omhandler tjenester og tiltak ved etablert misbruk for personer over 18 år.
2. Alkoholpolitiske retningslinjer som gir praktiske føringer for skjenkebransjen og dagligvarebutikker.
3. Rusmiddelpolitisk handlingsplan 2020 – 2024, omhandler hovedsakelig forebyggende tiltak og tidlig intervensjon (denne planen).

Rusmiddelpolitisk handlingsplan forsøker å gi et helhetsbilde over rusutfordringene i kommunen. For å få en fullstendig oversikt over kommunens samlede innsats på rusfeltet anbefales at de tre ovenforstående dokumentene ses i sammenheng. Plan for rus og psykisk helse gir en grundig og god fremstilling over rusmiddelavhengighet eller andre omfattende utfordringer. Planen sier også noe om hvordan utfordringene skal møtes i fremtiden. Alkoholpolitiske retningslinjer gir bl.a. føringer for skjenkebransjen og dagligvarebutikkene i kommunen. Rusmiddelpolitisk handlingsplan peker på en del komponenter som er viktige å vektlegge ved vurdering av alkoholpolitikken i Karmøy kommune.

Samfunnsmessige utfordringer

Alkohol er der mest brukte rusmiddelet og litt over 80 prosent oppgir å ha drukket alkohol siste året. Om en ser bort fra uregistrert handel som eksempelvis taxfreehandel ble det omsatt 6,05 liter alkohol ren alkohol pr. innbygger over 15 år i 2019 og 7,23 liter i 2020. I 2021 ble det omsatt 7,44 liter ren alkohol per person over 15 år. Dette er en økning på 2,9 prosent fra 2020. 2020 var et salgs- rekordår, med 20 prosent økning sammenlignet mot alle de fire foregående årene som da var stabilt på et lavere nivå. Økningen i 2020 antas å ha sammenheng med koronasituasjonen i 2020 som medførte mindre reisevirksomhet og trafikk over grensen.

Skjenking og salg av alkohol kan også gi viktige inntekter og arbeidsplasser i kommunen. En godt fungerende utelivsnæring kan være en viktig del av et lokalmiljø. Samtidig kan et høyt alkoholforbruk medføre store kostnader og menneskelige lidelser som eksempelvis ulykker, skader og betydelige negative konsekvenser for lokalsamfunnet.

Totalforbruksmodellen, som ligger til grunn for den norske alkoholpolitikken, sier at dess høyere gjennomsnittskonsum av alkohol i en befolkning, desto høyere andel høykonsumenter av alkohol. Det er i tillegg slik at dersom gjennomsnittskonsumet øker i befolkningen så øker konsumet blant alle grupper av drikkere. Sagt på en annen måte, når vannet (alkoholkonsumet) stiger blir flere våte. Dette betyr at det er sammenheng mellom befolkningsgjennomsnittskonsum av alkohol og alkoholrelatert skadeomfang. Populasjonsbaserte forebyggingsstrategier rettet mot redusert alkoholkonsum i befolkningen vil kunne redusere alkoholrelatert skadeomfang. Kommunens kanskje viktigste forebyggende virkemidler er å vurdere konsekvensene av antall salgs- og skjenkesteder og salgs- og skjenketidene.

Ung-data undersøkelsene, som er en kvalitetssikret og standardisert spørreskjemaundersøkelse, gjennomføres hvert tredje år. Den siste undersøkelsen ble gjennomført våren 2022. Alle elevene

ved 5 til 7. trinn på barneskolene, ungdomsskolene og de to første årene ved videregående opplæring blir stilt en rekke spørsmål om foreldre, venner, skole, lokalmiljøet, helse, trivsel og rus. I følge undersøkelse som ble gjennomført i 2022 har ungdommene i Norge og Karmøy det i all hovedsak bra.

Ung-data undersøkelsen viser at unges bruk av alkohol har flatet ut, og fra årtusenskiftet vist en tydelig nedgang. 88 % av ungdomsskoleelevene i Karmøy kommune har aldri, eller bare smakt alkohol noen få ganger. Det er 5 % av elevene i ungdomsskolen som oppgir å drikke alkohol jevnlig og minst en gang i måneden. Karmøy kommune ligger her noen få prosent under snittet for landet. Bruken av alkohol øker i landet og i Karmøy kommune, i løpet av ungdomstiden.

I ung-data undersøkelsen som ble gjennomført på ungdomsskolene og på videregående opplæring i 2022, kom det frem at ungdommens psykiske helse stort sett var uendret gjennom pandemien. Dette kan tyde på en robust ungdomsgenerasjon som har taklet pandemien godt. Samtidig kom det fra annen forskning frem at de som slet før pandemien har fått det tøffere i dag. Dette stemmer med bildet fra noe av tjenesteapparatet i Karmøy kommune. Det er ikke nødvendigvis en økning i antall ungdommer siden siste undersøkelse i 2019, men de som sliter har mer komplekse og utfordrende problemer.

Undersøkelser viser at cannabis (hasj og marihuana) er det mest utbredte illegale rusmiddelet. Dette gjelder i følge politiets registre også i Karmøy kommune. Men også ecstasy og kokain forekommer blant ungdom. Det er i følge ung-data undersøkelsen 2022, relativt få elever i Karmøy skolen som har erfaring med hasj eller marihuana. Men undersøkelsen viser at noe flere ungdommer oppfatter om en ser på rusmidler under ett, rusmidlene som mindre farlige enn ved forrige undersøkelse.

I 2022 er det 8 ungdommer i Karmøy kommune som er på frivillig ruskontrakt som tilbys av politiet. Ruskontrakt er et tiltak, som politiet tilbyr som del av det forebyggende arbeidet. Riksadvokaten har påpekt at politiet skal endre praksisen rundt pågrepelse av ungdom ved mistanke for bruk og salg av narkotika. Fokuset til politiet skal rettes mot annet forebyggende arbeid. Dette resulterer i at politiet har mistet en del redskapet til å pågripe ungdommene for deretter å kunne tilby de hjelp. Følgelig er tallene for ruskontrakt lavere enn tidligere. OSU (operativ SLT-gruppe) er et frivillig samtaletilbud for ungdommer som har debutert med illegale rusmidler. Tiltaket er opprettet. I tillegg er det kommet lovkrav om at kommunene skal ha en rådgivende rusenhet. Påtale kan her ilegge ungdom og voksne plikt til en samtale med fokus på helsekonsekvenser og/eller ruskontroll.

I tillegg er det i 2022 8 ungdommer fra Karmøy kommune som er idømt ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff gjennom Konfliktrådsoppfølging. Ungdomsoppfølging og ungdomsstraff er alternative straffesaksgjennomføringer som del av gjenopprettende prosess.

Økonomi

Rusmiddelpolitisk handlingsplan peker på en del utfordringer og hvordan kommunen arbeider på feltet. I årene som kommer vil det bli behov for tydeligere økonomiske prioriteringer. Planen peker i all hovedsak på områder og oppgaver som kan videreutvikles og styrkes. Derfor er det ikke foreslått nye tiltak på området som krever økte økonomiske bevilgninger utover det som allerede eksisterer i dag.

Det er i medvirkningen kommet innspill på arbeid som ønskes styrket og vil påføre kommunen økte kostnader. Innspillene er kommentert og foreslått vurdert utfra det økonomiske handlingsrommet og budsjettarbeidet. Det legges opp til at finansieringen av tiltakene i planen

innarbeides i økonomiplanen og vurderes i forbindelse med budsjettbehandlingen for hvert enkelt år.

I 2022 ble det søkt om midler til to nye prosjekter: «Ungdom møter ungdom» og opprettelse av LOS stilling i NAV ungdomsavdeling. Prosjekt «Ungdom møter ungdom» hvor ungdom på ungdomsskole lønnes for å bistå med rekrutteringen og tilby ungdommer som «henger» på Oasen eller i Kopervik sentrum, tilbud om å delta på aktivitet på kulturhusene. Kulturhusene i Kopervik og Norheim er i gang med prosjektet.

LOS stillingen som er opprettet i NAV sin ungdomsavdeling, ble søkt om etter en evaluering av psykososiale team ved videregående opplæring. For å videreutvikle og styrke det tverretatlige arbeidet rundt ungdom som står i fare for å falle ut fra skole og bli del av uførestatistikken, ble det påpekt behov for noen som holder i trådene, samarbeider med det tverretatlige apparatet og organiserer arbeidet rundt ungdom med utfordrende og komplekse problemer. Prosjektet starter opp i 2023.

Kommunedirektørens konklusjon

Den rusmiddelpolitiske handlingsplanen er skrevet i et fire årlig perspektiv, slik at tiltakene skal gjennomføres i løpet av perioden. Det er i rapporten vektlagt å beskrive hvordan arbeidet med tiltakene praktisk er gjennomført.

Vedlegg:

- Årlig rapportering rusmiddelpolitisk handlingsplan
- Rusmiddelpolitisk handlingsplan 2020-2024

Vedlegg:

Rapportering tiltak rusmiddelpolitisk handlingsplan 2022
Rusmiddelpolitisk handlingsplan 2020